

A iustitiæ redditum est, sed gratuito datum. Cœperant enim nonnulli qui ex Iudæis crederent, tumultuari aduersus gentes, & maxime aduersus Apostolum Pauli, quod incircūcis & à legis veteris vinculis liberos admittebat ad Euangelij gratiam, prædicans eis vt in Christum crederent, nullo imposito carnalis circūcisionis iugo. Sed planè tanta moderatio ne, vt nec Iudæos superbiere permittat, tanquam de meritis operum legis: Nec gentes merito fidei aduersus Iudæos inflari, quòd ipsi receperint Christum quem illi crucifixerunt: tanquam enim, sicut alio loco dicit, pro ipso domino legatione confungens, hoc est, pro lapide angulari, vtrumque populum tam ex Iudæis quàm ex gentibus connectit in Christo per vinculum gratiæ, vtrifque auferens omnem superbiam meritorum, & iustificandos vtrifque per disciplinam humilitatis associans. Itaque Epistolam sic exorsus est, Paulus seruus Iesu Christi vocatus Apostolus, segregatus in Euangelium dei. Breuiter in duobus verbis Ecclesiæ dignitatem à synagogæ vetustate discernit. Ecclesia quippe ex vocatione appellata est, synagoga vero ex congregatione. Conuocari enim magis hominibus congruit, congregari autem magis pecoribus, vnde greges proprie pecorum dici solent. Quamquam ergo plerifque scripturarum locis ipsa Ecclesia grex dei, & ouile dei & pecus dei vocatur: tamen quum in comparatione homines pecora dicantur, ad vitam veterem pertinet. Et apparet huiusmodi homines, non cibo sempiternæ veritatis, sed temporalium promissionum tanquam tereno pabulo esse contentos. Paulus ergo seruus Christi Iesu vocatus est Apostolus, quæ vocatio illum cooptauit Ecclesiæ. In Euangelium autem dei segregatus est, vnde nisi à grege synagogæ, si verborum Latinorū significatio omnimodo cum Græca interpretatione concordat? Sanè Euangelium dei in quo segregatus esse commemorat, commendat autoritate prophetarum: vt quoniam credentes Christo, in quorū numero vocatus est, Iudæis præposuerat, à quibus se dixerat segregatum, gentes rursus iam non superbiere admoneat. Siquidem de populo Iudæorum fuerit Prophetæ, per quos Euangelium, cuius fide credentes iustificantur, ante promissum esse testatur. Segregatus enim, inquit, in Euangelium dei quod ante promiserat per prophetas suos. Fuenit enim & Prophetæ non ipsius, in quibus etiam aliqua inueniuntur quæ de Christo audita cecinerunt, sicut etiam de Sibylla dicitur: quod non facile crederem, nisi quòd poetarum quidam, in Romana lingua nobilissimus, antequam diceret ea de inuouatione seculi, quæ in domini nostri Iesu Christi regnum satis continere & cō-

Non concordat.

Eglog. 4 uenire videantur, præposuit versum dicens, Vltima Cumæi iam venit carminis ætas. Cumæum autem carnè Sibyllinum esse nemo dubitauerit. Sciens ergo Apostolus ea in libris gentium inueniri testimonia veritatis, quod etiam in Actibus Apostolorū loquens Atheniensibus manifestissime ostendit. Nō solum ait per prophetas suos, ne quis à pseudopphetis per quosdam veritatis cōfessiones in aliquam impietatem seduceretur, sed addidit etiam in scripturis sanctis: volens vtiq̃ ostendere literas gentium superstitiosæ idololatriæ plenissimas, non ideo sanctas haberi oportere, quia in eis aliquid quod ad Christum pertinet inuenitur. Et ne quisquam etiam Prophetas aliquos remotos atque alienos à gente Iudæorum forte præferret, in quibus nullus simulachrorum cultus esset, quantum attinet ad simulachra quæ humana operatur manus. Nam simulachris phantasmatum suorum sectatores suos omnis error illudit. Ne quis tamen aliqua huiusmodi præferens, quia ibi Christi nomen ostendat, eas potius sanctas scripturas esse asserat, non eas quæ populo

Col. 4.

Hebræorum sunt diuinitus creditæ, satis oportune mihi videtur adiungere cum dixisset, In scripturis sanctis, quod adiecit, de filio suo qui factus est ei ex semine Dauid, secundum carnem. Dauid enim certe rex Iudæorum fuit. Oportebat autem vt ex illa gente orirentur Christi prænuntiatores Prophetæ, ex qua gente carnem assumpserat quem prænunciabant. Occurendum autem erat etiam illorum impietati, qui dominum nostrum Iesum Christum secundum hominem tantummodo quem suscepit, accipiunt: diuinitatem autem in eo non intelligunt ab vniuersæ creaturæ communiōe discretam: velut ipsi Iudæi, qui Christum filium Dauid tantummodo esse opinabantur, ignorantes excellentiam qua dominus est ipsius Dauid, secundum id quod est filius dei. Vnde de illos in Euangelio redarguit per prophetiam quæ ipsi Dauid ore prolata est. Quærit enim ab eis, quæ ipse Dauid dominum appellat, quomodo filius eius sit? Cum deberent vtiq̃ respondere, quòd secundum carnem filius esset Dauid, secundum diuinitatem autem filius dei & dominus ipsi Dauid. Quod Paulus Apostolus quia iam didicerat, posteaquam dixit, in Euangelium dei quod ante promiserat per Prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo qui factus est ei ex semine Dauid: addidit, secundum carnem: ne hoc solum & totum in Christo esse arbitrantur, quod factum erat secundum carnem. Ad dendo ergo, secundum carnem, seruauit diuinitati dignitatem suam. Quæ non solum semini Dauid, sed nec alicui angelicæ aut cuiusuis excellentissimæ creaturæ generationi tribui potest, quandoquidè ipsum est verbum dei, per quod facta sunt omnia. Quod verbū ex semine Dauid caro factum est, & habitauit in nobis, non mutatum & conuersum in carnem, sed carne vt carnalibus congruenter appareret idatum. Quas propter Apostolus non solum eo verbo quod ait, secundum carnem, humanitatem à diuinitate distinxit: sed etiam illo quo ait, factus est. Non est enim factus secundum id quod verbum dei est, Omnia enim per ipsum facta sunt: Nec fieri cum omnibus posset per quæ facta sunt omnia. Neq̃ ante omnia factus est, vt per ipsum fierent omnia: Ipso enim excepto, si ante illa iā factus esset, non essent illa omnia quæ per ipsum fierent: nec posset vere dici facta omnia per ipsum in quibus ipse non esset, si ipse etiā factus esset. Et ideo Apostolus cum factum diceret Christum, addidit, secundum carnem: vt secundum verbū quod est filius dei, nō factum à deo, sed natum esse monstraret. Eundem sanè ipsum qui secundū carnē factus est ex semine Dauid, prædestinatus dicit filium dei, in virtute: nō secundum carnem, sed secundū spiritum: nec quemlibet spiritum, sed spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum. In resurrectione enim virtus morientis apparet, vt diceretur prædestinatus in virtute secundū spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum. Deinde sanctificatio vitā nouam fecit, que in domini nostri resurrectione signata est. Vnde idem Apostolus alio loco dicit, Si cōsurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera dei sedens. Potest quidè etiam sic esse ordo verborū, vt nō ad spiritū sanctificationis adiungamus quod ait, ex resurrectione mortuorum: sed ad id quod ait, prædestinatus est: vt ordo sit, qui prædestinatus est ex resurrectione mortuorum: cui ordini interposita sunt hæc, Filius dei in virtute secundū spiritū sanctificationis. Et nimirum iste ordo certior & melior videtur, vt sit filius Dauid in infirmitate secundū carnem, filius autè dei in virtute secundū spiritum sanctificationis. Factus est ergo ex semine Dauid, id est, filius Dauid ex mortali corpore, propter quod & mortuus est. Prædestinatus est autem filius dei, & dominus ipsius Dauid ex resurrectione mortuorū. Inquātū

K v enim

Col. 3.